

REABILITATSIYA JARAYONIDA MULTIDISIPLINAR KOMISSIYA TASHKIL QILISHNING AHAMIYATI

Xamroyeva Durdona Maxmud qizi

Navoiy davlat universiteti o'qituvchisi

durdonaxamrayeva@mail.ru

Annotatsiya: Reabilitatsiyaning maqsadi – bemorning jamiyat hayotida faol ishtirok etishi uchun optimal sharoitlar yaratish, ijtimoiy hayotga moslashuvchanligini oshirib bemorning va uning yaqinlarining hayot sifatini yaxshilashdir.

Kalit soʻzi: Reabilitatsiya, fizioterapiya, protez, ITRD, terapiya, logoped.

Tibbiy reabilitatsiya – bu inson organizmidagi tug'ma nuqsonlar, o'tkazilgan kasalliklar yoki jarohatlar natijasida yoqotilgan funktsional holatni tibbiy va boshqa usullar bilan tiklash va kompensatsiya qilish jarayonidir [1].

Tibbiy reabilitatsiyaning maqsadi – bemorning organizmining normal hayotiy faoliyatini tiklash va kasallik yoki jarohat natijasida yoqotilgan funktsional imkoniyatlarini kompensatsiya qilishdir.

Reabilitatsiya jarayonida Multidisciplinar komissiya maqsadi va vazifalari

Multidisciplinar jamoa (MDJ) – bu bemorning tibbiy reabilitatsiyasi bilan shug'ullanadigan shifokor-mutaxassislar, o'rta maxsus ta'limga ega mutaxassislar va boshqa mutaxassislar jamoasidir.

Tibbiy reabilitatsiyaga qabul qilinganida, multidisciplinar jamoa mutaxassislari tomonidan ko'rib chiqiladi va quyidagi ishlarni amalga oshiradi:

1. Ekspert-reabilitatsiya diagnostikasi (reabilitatsiya potentsialini baholash, klinik-funktsional diagnoz qo'yish, reabilitatsiya prognozini aniqlash, buzilishlarning funktsional sinfini belgilash, buzilishlar kategoriyasini, jumladan, hayotiy faoliyatdagi cheklovlar va boshqalarni aniqlash);
2. Reabilitatsiya tadbirlarini o'tkazish maqsadini shakllantirish;
3. Bemor uchun individual tibbiy reabilitatsiya dasturini (ITRD) shakllantirish;
4. Joriy tibbiy kuzatuv;

5. Reabilitatsiya tadbirlarining kompleksini o'tkazish.

Reabilitatsiya tadbirlari maqsadi bemorning holatini multidisiplinar jamoaning muhokamasi orqali aniqlanadi, bemor o'zi ishtirok etadi.

Multidisiplinar yondashuv – bu kasallik oqibatlarini yengish, hayot tarzini o'zgartirish, xavf omillarining ta'sirini kamaytirish uchun turli mutaxassislar bilan o'zaro faoliyat olib borish orqali tibbiy, pedagogik, kasbiy va ijtimoiy xarakterdagi chora-tadbirlar majmuasining qo'llanilishidir. Bu yondashuvning maqsadi reabilitatsiya maqsadini belgilash, har bir mutaxassisning qatnashishining zarurligi va yetarliligi, davomiyligi, ketma-ketligi va samaradorligini aniqlashdir.

Multidisiplinar yondashuvni amalga oshirishda multidisiplinar jamoa a'zolari ishtirok etadi, jumladan:

- tibbiy reabilitatsiya bo'yicha maxsus tayyorgarlikdan o'tgan, ko'rsatiladigan tibbiy yordam bo'yicha shifokor mutaxassislar;
 - davolash jismoniy tarbiyasi (sport tibbiyoti) shifokori, fizioterapevt shifokori;
 - ko'rsatmalarga ko'ra - refleksoterapevt shifokori, manuell terapiya shifokori;
- jamoaga dietologni kiritish tavsiya etiladi;
- reabilitatsiya usullarini o'rgatishda maxsus tayyorlangan bo'lim hamshiralari;
 - jismoniy reabilitatsiya -davolash jismoniy tarbiyasi bo'yicha shifokor;
 - ko'rsatmalarga ko'ra - korreksion pedagogika (logopediya), ergoterapiya, neyropsixologiya, tibbiy psixologiya, ijtimoiy ish mutaxassislari);
 - psixopatologik buzilishlarni aniqlash va davolash uchun psixiater shifokorini jalb qilish tavsiya etiladi.
 - ko'rsatmalarga ko'ra - funktsional, ultratovushli, radiologik diagnostika shifokorlari, klinik laboratoriya diagnostikasi mutaxassislari va boshqalar.

Multidisiplinar jamoa – bu mutaxassislar bir jamoa sifatida birlashib, harakatlarining aniq kelishilganligi bilan ishlaydi, bu esa reabilitatsiya maqsadlarini amalga oshirishda maqsadga yo'naltirilgan yondashuvni ta'minlaydi.

Davo jarayonida MDJ bemorni davolashga mas'ul bo'lgan anesteziolog-reanimatolog bilan (reanimatsiya va intensiv terapiya bo'limlarida reabilitatsiya

tadbirlari o'tkazilganda) va bemorning kasalligi (holati) bo'yicha davolovchi shifokor bilan hamkorlik qiladi, bu kasallik yoki holatni davolash uchun tibbiy reabilitatsiya usullarini qo'llashni talab qiladi (ixtisoslashgan bo'limlarda, tibbiy yordam ko'rsatilayotgan sohada reabilitatsiya tadbirlari o'tkazilganda).

Multidisciplinar yondashuv samaradorligi shundaki, har bir mutaxassis bemorning muammolarini hal qilishda o'z segmentida ishlaydi, shu bilan birga umumiy vazifani hal qiladi va boshqa jamoa a'zolarining muammoni hal qilish usullari va qarashlari haqida ma'lumotga ega bo'ladi.

MDJ tashkil qilish yondashuvlari:

- mutaxassislar jamoasi muvaffaqiyatli ishlashi uchun, avvalo, uning tarkibini to'g'ri belgilash kerak. An'anaviy xodimlarni tanlashda asosiy e'tibor shu ishni bajarishda individual muvaffaqiyatni ta'minlashi mumkin bo'lgan bilim, ko'nikma va tajribalarga qaratiladi;

- jamoaga xodimlarni tanlashda shuningdek, psixologik moslik va jamoada ishlash ko'nikmalarini hisobga olish zarur. Jamoaga faqatgina hamkorlik qilishni istagan va qila oladigan mutaxassislar kiritilishi kerak;

- bilimlar, ko'nikmalar va ta'lim hamkorlik qilish qobiliyati bo'lmasa, bemor uchun hech qanday ahamiyatga ega emas va unga foyda keltirmaydi.

Reabilitolog shifokori – MDJ koordinatori bo'lib, u MDJni boshqaradi, bemor uchun mas'ul bo'lgan asosiy shaxs hisoblanadi, chunki tibbiy reabilitatsiya jarayonining asosi bemorning kasalligi bilan ishlashdir.

Reabilitolog shifokorining multidisciplinar jamoadagi vazifalari:

- kasallik yo'nalishidan qat'iy nazar, barcha tizimlar va organlar bo'yicha funktsional diagnostika;

- zarur bo'lgan bosqichma-bosqich va joriy tekshiruvlarni tashkil etish va o'tkazish;

- dinamikada statusni baholash;

- reabilitatsiya jarayonini qo'llab-quvvatlash uchun mos ravishda differensial medikamentoz terapiyasi (shu jumladan kognitiv va antidepressant terapiya, botulinoterapiya, birlamchi va ikkilamchi profilaktika va boshqalar);

- reabilitatsiya jarayonida bemorning xavfsizligini nazorat qilish;
- MDJ tadbirlarining samaradorligini umumiy nazorat qilish;
- bemorni va uning yaqinlarini xabardor qilish;
- tibbiy hujjatlarni yuritish

Jismoniy terapiya shifokori (sport tibbiyoti shifokori) vazifalari-bemorning harakat funksiyasidagi buzilishlarni va funksional imkoniyatlarini batafsil baholash, bemorning statik va dinamik stereotiplarini tiklash uchun bosqichma-bosqich reabilitatsiya dasturlarini tuzish, shuningdek, jismoniy yuklamalarga bo'lgan chidamlilikni oshirish.

Fizioterapevtning vazifalari

Davolash yondashuvini aniqlash, nerv tizimi funksiyalarini tiklash uchun fizioterapevtik omillarni tanlash va kompleks ravishda tayinlash. Bemorni dinamik kuzatib borish, fizioterapevtik davolashning samaradorligini baholash va davolash jarayonida xavfsizlikni nazorat qilish. Tibbiy hujjatlarni yuritish, bu jarayonning rivojlanishi va natijalari haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Ergoterapevtning vazifalari

Asosiy vazifa bemorni kundalik faoliyatga moslashtirish va o'z-o'zini parvarish qilishda maksimal darajada mustaqillikka erishish, bu ayniqsa stasionar davrda muhimdir.

Ergoterapevt bemorga kiyinish, ovqatlanish, yuvinish, hojatxonadan foydalanish kabi muhim ko'nikmalarni o'rgatadi, bu esa normal hayotga qaytishga yordam beradi.

Shuningdek, bemorning psixo-emotsional holatini yaxshilash uchun uning mustaqillik va o'z-o'ziga yordam qilishga bo'lgan istagini rivojlantirish muhimdir, bu esa uning hayot sifatini oshiradi va psixologik qaramlikning rivojlanishini oldini oladi.

Reabilitatsiya hamshiralar bilan birgalikda ergoterapevt bemorning kundalik faoliyatdagi cheklovlarini aniqlaydi, sensor tizimlarni tahlil qiladi va yangi hayot

sharoitlariga moslashishda yordam beradi. Ushbu mutaxassislarning ko'p sohalar bo'yicha ishlashlari, bemorni tiklash va uning mustaqil hayotga qaytishini ta'minlash uchun moslashtirilgan yondashuvni yaratishda yordam beradi. Kasallikdan keyingi kundalik faoliyatni tiklash bo'yicha mashg'ulotlar (ovqatlanish, kiyinish, yuinish, hojatxona, dush, o'ziga g'amxo'rlik va boshqalar):

- qo'llarni tiklash, nozik motorikani rivojlantirish;
- sensorli integratsiya va stimulyatsiya o'tkazish;
- atrof-muhitni tahlil qilish va tuzatish;
- bemorni atrof-muhitga moslashtirish (aravachani tanlash, o'rindiqlik balandligi, stol balandligi, uy jihozlari, oshxona va ovqat pishirish asboblari va h.k.);
- bemorning funktsional imkoniyatlarini yaxshilash uchun yordamchi moslamalar (ortoziyalar, yordamchi texnik vositalar), maxsus nogironlar uchun texnika tanlash;
- rehabilitatsiya vazifalariga yo'naltirilgan faoliyatga kiritish, boshqa mutaxassislar tomonidan berilgan vazifalar (masalan, yurish yoki nutqni tiklashni o'z ichiga oladigan faoliyatni tanlash);
- bemorni motivatsiya qilish (psixologdan farqli o'laroq).

Logopedning multidistsiplinar rehabilitatsiya brigadasidagi vazifalari:

- yutish xavfsizligini baholash;
- tibbiy hamshiralarni, bemorni va uning qarindoshlarini yutish buzilishlarini bartaraf etish va aspiratsiyani oldini olish bo'yicha ko'nikmalarga o'rgatish;
- dietani tanlash va modifikatsiya qilish (ovqat va suyuqlikning kerakli konsistensiyasini tanlash);
- nutq buzilishlarini tashxislash;
- nutq buzilishlarini tiklash bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazish;
- kommunikatsiya cheklovlarini tashxislash;
- yozish va o'qish buzilishlarini tiklash bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazish;
- bemorni va unga g'amxo'rlik qiluvchi shaxslarni bemorning og'zaki yoki yozma nutqi hamda alternativ kommunikatsiya usullari bilan muloqot qilishni o'rgatish;

- brigada a'zolarini nutq va yutish buzilishlari bo'lgan bemorlar bilan muloqot qilish xususiyatlari bilan tanishtirish;
- yutish va nutqni tiklash imkoniyatlarini aniqlash.

Psixologning ko'p sohalar bo'yicha reabilitatsiya guruhidagi vazifalari:

- bemorni ma'lumot bilan ta'minlash;
- bemorning kasalxonada yoki reabilitatsiya muassasasida bo'lishi bilan bog'liq stress va xavotirni kamaytirish;
- bemorning oilasi bilan ishlash, oilaviy nizolarni hal qilish;
- bemor va uning oilasining motivatsiyasi bilan ishlash;
- bemor bilan psixokorreksion ish;
- kognitiv va emotsional-affektiv buzilishlarni chuqur tashxislash;
- bemor va uning oilasining qarashlari va ishontirishlarini ishlash;
- guruh a'zolariga bemor bilan muloqot qilishda o'ziga xos jihatlarni o'rgatish (bemorning xususiyatlari, sezgi va kognitiv buzilishlar hisobga olinadi).

Reabilitatsiya maqsadlari

MDJ (multidisciplinar jamoa) ning samarali faoliyati uchun muhim shart — reabilitatsiya maqsadlarini to'g'ri belgilash va bemorning muammolarini aniq ifodalash. MDJ faoliyati, bemorlarning ehtiyojlarini samarali baholash va ularni amalga oshirish uchun dasturlar tuzish asosida ko'plab mutaxassislarning sa'y-harakatlarini muvofiqlashtirishni ta'minlaydigan, bemorning reabilitatsiya dasturidagi rolini oshirishga qaratilgan reabilitatsiya maqsadli rejalashtirishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, bemorni barcha zarur mutaxassislarga vaqtida yo'naltirishni ta'minlaydi.

Reabilitatsiya samaradorligi

MDJ yig'ilishi jarayonida har bir bemor uchun reabilitatsiya samaradorligi toifasi aniqlanadi:

- To'liq funksional tiklanish reabilitatsiya samaradorligi. Bemor hayot faoliyatida hech qanday cheklovlarga duch kelmaydi.

- Qisman funksional tiklanish reabilitatsiya samaradorligi. Bemor kundalik hayotda mustaqil, biroq ayrim hayotiy cheklovlarga ega, ular bilan u o'zi, boshqa odamlar yoki moslamalarsiz kurasha oladi.
- Moslashish va kompensatsiya reabilitatsiya samaradorligi. Bemor faoliyatni mustaqil bajara olmaydi – boshqa insonlarning yordami zarur.
- Qo'llab-quvvatlash samaradorligi. Bemor mustaqil yashay olmaydi, doimiy parvarishga muhtoj (palliativ yordam, doimiy qarov).

XULOSA

Samarali reabilitatsiya amalga oshishi uchun multidisiplinar yondashuv tamoyiliga amal qilish zarur bo'lib, bu faqat statsionar, ambulator va uy sharoitidagi reabilitatsiya bosqichlarida multidisiplinar jamoa mavjud bo'lgandagina mumkin. MDJ – bu harakatlari aniq muvofiqlashtirilgan va kelishilgan turli mutaxassislardan iborat jamoadir.

Bemorni MDJ orqali olib borishning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- MDJ a'zosi bo'lgan har bir mutaxassisning faolroq ishtiroki;
- barcha a'zolarining reabilitatsiyani rejalashtirish va o'tkazishda ishtirok etish imkoniyati;
- hamshiralarning kasbiy faoliyatiga bo'lgan yuqori qiziqishi;
- MDJ a'zolarining kasbiy malakasini oshirish uchun optimal shart-sharoitlar;
- ish vaqtining tejalishi;
- bemor va uning yaqinlarining psixoemotsional holatini barqarorlashtirish;
- bemorning reabilitatsiyaga bo'lgan motivatsiyasini oshirish hamda uni va uning yaqinlarini reabilitatsiya jarayoniga jalb etish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. European Physical and Rehabilitation Medicine Bodies Alliance. White Book on Physical and Rehabilitation Medicine in Europe. Introductions, Executive Summary, and Methodology // European Journal of Physical and Rehabilitation Medicine - 2018. - Vol. 54, № 2. – C. 125-55.

2. Камаева, О.В. Мультидисциплинарный подход в ведении и ранней реабилитации неврологических больных: метод, пособие. / О.В. Камаева, П. Монро, З.Ф. Буракова; под. ред. А.А. Скоромца. - СПб., 2003. – Ч. 2 : Сестринские вопросы. - 41 с.
3. Камаева, О.В. Мультидисциплинарный подход в ведении и ранней реабилитации неврологических больных: метод, пособие. / О.В. Камаева, П. Монро, З.Ф. Буракова; под. ред. А.А. Скоромца. - СПб., 2003. - Ч. 5 : Логопедия. Глотание. - 26 с.
4. Камаева, О.В. Мультидисциплинарный подход в ведении и ранней реабилитации неврологических больных: метод, пособие. / О.В. Камаева, П. Монро, З.Ф. Буракова; под. ред. А.А. Скоромца. - СПб., 2003. - Ч. 5 : Физическая терапия. - 42 с.